

EXIGENȚELE UNEI NOI ETAPE

Într-o discuție pe care revista noastră¹ a avut-o cu colectivul Teatrului din Constanța cu doi ani în urmă, se ajunsese la concluzia că, în vederea îmbunătățirii activității sale, teatrul ar trebui să țină seama de necesitatea alcătuirii unui repertoriu îndrit cu mai multă exigență, de asigurarea compartimentului de regie cu forțe competente, ca și a unei dezvoltări a activității sale, ordonat și sistematic orientată spre desăvârșirea profesională.

Trecutul sezon teatral ne-a prilejuit apoi consemnarea și vizionarea citorva spectacole care marcau vizibil efortul teatrului spre atingerea acestor deziderate: *Henric IV*, *Anna Christie*, *Io, Mircea Voievod*, *A doua dragoste* și *Doi pe-un balansoar*. Iată-ne acum, în actuala stagiune, în fața a cinci noi montări (patru premiere și o reluare), solicitată să aruncăm iarăși o privire de ansamblu asupra scenei constănțene, interesați să vedem cum au evoluat lucrurile, și din perspectiva acestei stagiuni, să arătăm cîștigurile estetice și deopotrivă restanțele în care teatrul mai întîrzie.

Cu lucrările dramatice jucate pînă în acest moment al stagiunii: *Prietena mea Pix* de V. Em. Galan, *Femeia mării* de H. Ibsen, *Don Juan* de Molière; cu piesele ce urmează să fie montate pînă la sfîrșitul stagiunii — *Azilul de noapte* de Gorki, *Războiul Troiei nu va avea loc* de Giraudoux, *Nunta din Perugia* de Al. Kirițescu — repertoriul Teatrului din Constanța este vădit mărturia unui spirit serios și exigent de orientare și selecție. Marele repertoriu clasic e astfel reprezentat de texte care, prin semnificații și problematică, au o rezonanță plenară în contemporaneitate. Sînt texte pe care teatrele noastre în genere — și îndeosebi cele bucureștene — pe nedrept le-au ocolit. În tot ansamblul lui echilibrat și variat, completat cu o lucrare de valoare — și aceasta prea puțin jucată pe alte scene — din literatura noastră interbelică (Kirițescu), actualul program al Teatrului din Constanța este structurat așa fel încît să ducă neșovăicnic la împlinirea misiunii sale fundamentale, și anume aceea de a veni în întîmpinarea unui public foarte divers, dacă ținem seama de turiștii din țară și din străinătate (într-o permanentă și pronunțată sporire numerică), cu opere de înaltă ținută, în măsură să procure reale satisfacții estetice și culturale.

¹ „Teatrul“, nr. 1/1965

„Improspătarea scenică a piesei lui V. Em. Galan, cu liniile ei lirico-satirice deschise „dezbaterei despre dragoste” și despre locul omului în societatea noastră socialistă, constituie o lăudabilă inițiativă în opera de valorificare a dramaturgiei noastre originale, prin imprimarea unui timbru inedit, original mai cu seamă, acelora dintre piesele noastre de actualitate a căror carieră scenică a fost în chip vitreg retezată înainte de vreme. Piesa face firesc obiectul unui binemeritat succes de public.

Actualul repertoriu al teatrului constănțean demonstrează, așadar, nu numai discernământ literar-artistic, ci cu deosebire responsabilitate. Impresia de ușurătate creată acum doi ani de preferințele excesive pentru comedii ușoare ori lucrări nesemnificative a dispărut. Mai mult, în alcătuirea repertoriului său, colectivul teatrului a avut în vedere că operele mari, „de respirație”, pot duce la împlinirea vechii și justificatei lui năzuințe de a realiza spectacole de prestigiu. Servite pe măsura valorilor lor, asemenea texte pot în adevăr potența capacitatea interpretativă a celor distribuiți, sint de natură a contribui la dezvoltarea multilaterală a echipei, la autoeducarea și depășirea ei, într-un cuvânt la realizarea a ceea ce numim astăzi cultura spectacolului.

Efortul de a ridica reprezentăția teatrală pe o treaptă artistică cât mai înaltă s-a arătat de altfel cu bune rezultate, mai ales interpretative, îndeosebi în spectacolele cu piese contemporane. Acestea au ajuns la inima spectatorilor, făcându-i părtași ideilor vehiculate de operele dramatice respective, mișcând în ei o anumită, robustă, stare de spirit.

Așa de pildă, în regia lui Călin Florian, *Prietenă mea Pix* s-a rotunjit într-un spectacol limpede, expresiv, în cea mai mare parte a desfășurării sale (deși actul III este prezentat cam dezordonat). Acțiunea ei alertă se impune prin ascutimea confruntării dintre reprezentanții eticeii înaintate cu cei ai poziției retrograde, prin umorul de calitate ferit de îngroșări și efecte ieftine. Se simte în această montare preocuparea pentru caracterizarea concisă a eroilor și a conflictului. Montarea i-a îngăduit tinerei interprete Daniela Anencov să-și afirme sensibilitatea, un farmec ingenuu cu totul personal și cuceritor, o autentică și convingătoare dispoziție lirică. Am reținut de asemenea compozițiile comice realizate de Hamdi Cerchez (Pătrăciță), Virgil Andriescu (Șoimu), portretul emoționant al Sofiei redat de Valentina Șambra. Mai puțin studiată de Costel Rădulescu, complexitatea caracterului lui Mastacan n-a căpătat în spectacol relieful așteptat.

Spectacolul cu piesa *Cînd nu ne vede nimeni* de Thurso Gabor (reluare din stațiunea trecută) ne-a prilejuit întâlnirea cu cîțiva interpreți care au demonstrat, dincolo de însușirile individuale, existența unei linii armonioase în descifrarea printr-un joc sobru, simplu, a stărilor de spirit și a proceselor de conștiință caracteristice vremii noastre. Pe schema unei melodrame oarecare ni se arată cum o tină ră ajunge, din pricina mizeriei și a iresponsabilității celor din jur, să trăiască o viață sordidă. Pînă la urmă, aspirațiile ei sincere către puritate și frumusețe o duc — după o mică tentativă de sinucidere — la liman. Meșteșugul autorului, dialogul dens, substanțial, impun piesei semnificații etice situate deasupra banalității subiectului. În evidențierea sugestivă a acestor semnificații am găsit meritul principal al regizorului (Raul Serrano), care a ocolit cu grijă tentațiile vulgare, imprimind întregii desfășurări a acțiunii o tonalitate sobră. Regia s-a sprijinit în primul rînd pe interpretarea protagonistei Aurora Simionică (Ani). Actrița a subliniat cu convingere, dincolo de aerul frivol al personajului, setea de purificare, nevoia de afecțiune, de dragoste, de înțelegere și de omenie. Jean Ionescu (Tamăș Zeyk), Zoe Caraman (Iren) au descris cu conștiinciozitate dedesubturile unei conviețuiri familiale alterate de snobism și de respectul formal al conveniențelor.

Nu e nevoie de o prea mare străduință pentru a observa că, familiarizată cu universul, lumea, relațiile și problematica pieselor contemporane, actorii și regizorii constănțeni se mișcă mai în voie în valorificarea acestor texte, și dacă ar fi să apreciem activitatea teatrului numai în funcție de asemenea spectacole (în ciuda unora sau altora din deficiențele de amănunt care se manifestă în ele), am spune că Teatrul din Constanța e un teatru care și-a atins în bună măsură nivelul la care era ținut să aspire. Iată însă că, acolo unde în fața colectivului apar sarcini mai dificile, unde trebuie jucat „cartea cea mare”, atacată partitura clasică de greutate, în stare să descopere un potențial de talente și energii încă nevalorificat, s-au făcut simțite o scamă de neajunsuri, în fața cărora teatrul are încă de meditat.

Daniela Anencov (Pix)
și Costel Rădulescu
(Mastacan) în „Pric-
tena mea Pix” de V.
Em. Galan

În adevăr, după lăsarea cortinei peste ultimul act din *Don Juan*, una din cele mai frumoase și mai importante scrieri ale lui Molière, am rămas dezamăgiți. Adâncimile de gândire și de sensibilitate care acordă importanță operei au apărut parcă escamotate. Atitudinea sfidătoare a eroului seducător, nonconformismul lui libertin în fața legilor și moravurilor ipocrite ale secolului XVII, ne-au fost prezentate de regizorul C. Dinischiotu, incert, fără strălucire și fără profunzime, văduvite de substratul filozofic, de multitudinea de înțelesuri vii pe care le insumează. Concepția regizorală sovăielnică în definirea sensului și stilului montării (dramă, comedie, satiră alegoric-fantastică?) a lipsit actorii de posibilitatea de a concretiza scenic caracterele și relațiile dintre ele. Deși sincer și cu dăruire jucat de Dan Herdan, rolul lui Don Juan ne-a apărut ca o primă schiță ce-și așteaptă abia evoluția până la o reală creație. Calitățile tinărului Hamdi Cerchez — inteligență, spontaneitate, hazul aparte — le-am înregistrat ca atare. Cu tot efortul depus, interpretul nu s-a încadrat însă dimensiunilor cerute de cel de-al doilea mare rol al piesei, Sganarelle. Apreciind cum se cuvine mișcarea vie din tabloul în care au evoluat în roluri de tărani Lucian Iancu și Ana Mirena, ca și apariția discretă, elegantă, a Agatei Nicolau în dona Elvira, nu putem trece sub tăcere stridențele, falsurile, aproximația unor interpretări ca aceea a lui Emil Birlădeanu (Don Luis), ale lui Sandu Simionică și M. Constantinescu-Govora (Don Carlos și Don Alonso).

Incontestabilele calități de lectură corectă în spectacolul *Femeia mării*, în care actorii rostesc logic, îngrijit, textul rolurilor, exprimând adeseori cu emoție evoluția unor idei, sub conducerea regizorală a Mariettei Sadova, imprimă totuși interpretării caracteristici cu totul de altă factură decît cele cerute de piesă. Astfel, după opinia noastră, a fost greșit distribuită Ileana Ploscaru. Actriță formată, al cărei talent este prea bine cunoscut — și inutil să ne oprim acum să analizăm procentul de măiestrie pe care ea i-a demonstrat și de data aceasta pe o partitură ce nu-i era potrivită —, dotată cu o prezență fizică și psihică robustă, vitală, „pămîntescă”, Ileana Ploscaru nu putea să întrupeze ființa stranie și ciudată, foarte chinuită, care este Ellida Wangel. „Păgina” care fascinează pe toată lumea cu farmecul său aproape ireal, și care pornind de la zonele obscure ale nostalgiilor paralizante, ale dorințelor confuze și impuisurilor pasionale, ajunge, după o luptă și un zbucium profund dramatic, la lumină, la echilibru, la adevăr, cere prin datele inițiale ale textului un temperament interpretativ mai fragil, maladiu, ultrasensibil. Dr. Wangel este interpretat de Dan Herdan. Lui i se datoresc, în bună măsură, cîteva din cele mai puternice și mai emoționante momente. Concentrat, foarte sincer, cu multă discreție, actorul a reușit să dezvăluie marea dragoste, grija și atașamentul ce le poartă soției, familiei, să descrie zbuciumul personajului, energiile lui îndelung cheltuite pentru înțelegerea și salvarea Ellidei.

Lipsită de atmosferă specifică, de vibrație poetică, transpusă într-o tonalitate cotidiană, montarea nu a stimulat pe actori către o integrare într-o evoluție profund dramatică. Ea nu a favorizat luminarea stărilor de spirit contradictorii din universul piesei, nu a dus linia interpretării pînă la intensitățile înalte ale operei lui Ibsen. Decorul lui Aurel Florea, neinspirat, de operetă, de-a dreptul urît, incoerent, cu pretenții simbolice materializate vulgar (fundal cu fiorduri, stînci și mare), costumele și perucile de un prost-gust supărător au conferit spectacolului note de provincialism, de desuetudine stînjenoare.

Referindu-ne prin asociație, și la scenografia celorlalte spectacole, am vrea să subliniem planul submediocru în care se află sectorul acesta în munca conștanțenilor. Exceptînd cadrul plastic de bun-gust din spectacolul *Cînd nu ne vede nimeni* (Vasile Roman), în restul montărilor am întîlnit o scenografie necorespunzătoare, lipsită de idei

Ileana Ploscaru (Ellida Wangel) și Dan Herdan (Dr. Wangel) în „Femeia mării” de Henrik Ibsen

și de fantezie. *Don Juan*, de exemplu, se joacă într-un cadru stilizat, care ar fi putut să fie interesant ca intenție (desen alb-negru în peniță), dar care, prin accesoriile sale — siluete de profiluri feminine prinse pe catifeaua neagră din fundal —, simplifică și vulgarizează metafora vizuală (scenografă Elena Fortu). Acest cadru intră în totală contradicție cu costumele de lamé tipător (roz bonbon și liliachiu) încercate cu tot felul de iranjuri și fundulițe.

Prin deficiențele semnalate mai ales în punerea în scenă a marilor partituri clasice, producția artistică a acestei prime jumătăți de stagione — deși constituie un factor de cultură pentru public — se menține sub nivelul exigențelor pe care singur repertoriul le creează, sub potențialul colectivului. Oscilațiile calitative de la un spectacol la altul și chiar în cadrul aceleiași reprezentatii — diferențe stilistice care nu vin să asigure teatrului unitate artistică, să realizeze împreună o acuratețe teatrală, o tonalitate, o ambianță —, prezența unor neplăcute reminiscențe ale teatrului vechi, demodat, rutinier, îi scad posibilitățile de a se înscrie eficient în circuitul valorilor înnoitoare, în contextul calitativ caracteristic creațiilor izbutite de pe scenele noastre.

Lucrind cu regizori de diferite vîrste și formații, teatrul a încercat să satisfacă o revendicare firească: dezvoltarea multilaterală a actorilor. Deocamdată, faptul nu s-a petrecut. Marea diversitate, posibilitățile și concepțiile diferite ale directorilor de scenă nu au permis aplicarea unei metode unice de lucru, în stare să ducă la omogenizarea întregului colectiv, la profesionalizarea lui armonioasă și aprofundată. Etapa în care se găsește acum teatrul solicită un spirit animator din partea sectorului regizoral, spirit care să imprime un suflu nou în gândirea spectacolelor din marele repertoriu universal, să deschidă echipei și pe plan spectral noi orizonturi, asigurînd într-un proces bine coordonat creșterea întregului colectiv spre o activitate artistică egal și constant ridicată. Faptul că într-o gamă atât de bogată, de variată, de roluri mari și mici, nu am întîlnit nici o importantă creație actoricească ar trebui să pună pe gânduri conducerea instituției, care preconiză desigur cu sinceritate în zilele inaugurale ale acestei stagioni asemenea performanțe. Cazurile unor forțe proeminente ale echipei lăsate fie a se risipi în apariții scenice rutiniere, fie a se degrada, în orice caz puse în situația de a nu crește profesional, capătă proporțiile unei ambiante generale, dacă privim mai cu atenție producția din ultima vreme. De la realizarea de prestigiu în rolul lui Mircea Voievod, la prezența amorfă în rolul inginerului Andrei Sava (*Prietena mea Pix*) și pînă la apariția de-a dreptul diletantă din *Don Juan*, Sandu Simionica oferă în acest sens un exemplu concludent. Firește, aportul lui Dan Herdan în interpretarea doctorului Wangel și cea a lui Don Juan, a reconfirmat însușirile acestui atât de talentat actor. Credem însă că aici hotărîtoare a fost mai degrabă prezența lui în distribuție și în scenă decît actul efectiv de interpretare și compunere a rolului. Fiindu-i neclar, poate chiar nejust fixate de către regizor, sarcini concrete, nefiind solicitat să aprofundeze și să dea varietate jocului său, actorul s-a reprezentat adesea pe sine.

Deși trupa a fost completată în ultima vreme cu cîteva elemente de valoare, credem că-i lipsesc totuși actori de un anumit gen, altfel cu greu se poate explica folosirea excesivă a unor actori în spectacole unde sînt și acolo unde nu sînt absolut indispensabili.

Sîntem convinși că deși am întîlnit atitea slăbiciuni, actuala stare de lucruri e o treaptă în evoluția spre bine a teatrului. Există temeiuri ce ne îndreptățesc să sperăm la un progres real. În jurul secretariatului literar s-a creat un nucleu de cercetări cu interesante preocupări teoretice, menit să ofere puncte de reper și să deschidă orizonturi spre utile dezbateri profesionale. Aici se desfășoară o muncă pasionată de elaborare a unor programe, ne numai frumos prezentate, dar și bogate în informație și substanță culturală. Demne de menționat sînt conferințele, simpoziioanele, recitalurile cu participarea unor personalități din oraș și din Capitală, dovedite foarte utile în atingerea celui obiectiv important: educarea artistică a publicului, prin punerea lui în contact cu ceea ce cultura universală a creat mai valoros.

E de așteptat că aceste preocupări teoretice să-și găsească curînd și eficient o aplicare practică pe scenă, să impulsioneze creator arta spectacolului, grăbind astfel momentul realizării acelor spectacole care să justifice integral teatrului prestigiul pe care îl merită.